

A leninizmusról jelen időben

Egy mozgalmat minősít az, hogy hogyan viszonyul saját múltjához, hogy képes-e kritikailag és önkritikailag szembenézni elkövetett hibáival, torzulásaival és ugyanakkor azonosulni korábbi erőnyeivel, legszebb értékeivel. Nekünk — úgy érzem — ezt a *kettős kötelezettségünket* egyszerűen kell gyakorolnunk. Engesztelhetetlen kritikával és önkritikával el kell határolnunk magunkat a mozgalom nevében elkövetett embertelenségektől és bűnöktől. Halaszthatatlan történelmi szükségszerűséggel kell leküzdenünk a bürokratikus-centralisztikus társadalomirányítás elidegenült formáit. Átmenetet kell teremtenünk a nép nevében gyakorolt hatalomtól a nép által gyakorolt hatalomhoz, a konszenzus egyetértő demokráciájától a felelős tettek, a meghatározó részvétel demokráciájához. Törekvéseinkhez orientáló példát, megteremtő tanulságokat kell keresnünk mozgalmunk történelmi múltjában.

E hasábkon olvastam nemrégiben, hogy a kérdésre „ki volt Lenin?”, jól tájékozott kisgyerekek azonnal rávágják: „egy szobor. Vittünk is oda zászlócskákat és virágokat.” Szobor.

Személyes élmény húzza alá bennem ezt a megmosolyogtató és mélyen elszomorító érdekességet. Egy hosszabb tanulmányutam egyik hétvégéjén Moszkvából busszal a 70 kilométerre található Gorkiba utaztunk, Lenin utolsó éveinek színhe-lyére. Az út mentén minden utaz-tesztelésben, kisebb településnél megannyi Lenin-ábrázolás (mint más autók mentén a reklámok). Képek, szobrok, plakátok, csupa stílizált-heroizált portré. Gorkiban az igazi Lenint találjuk. A doktort, tárgyait, posztóruháját, suta, fűzős cipőjét, interieur-öket, könyveit, írásait, s egy okosan rendezett kiállítást, csupa dokumentumokat. A dokumentumokból elementáris erővel hatott ránk a forradalom és a küzdelmes konszolidáció igazi Leninjének emberi nagysága. Marx szavai jutottak akkor eszembe: „az egyén valóságos szellemi gazdagsága teljes egészében valóságos vonatkozásainak gazdagságától függ.” Azt demonstrálták azok a dokumentumok, hogy mekkora világhoz volt köze annak a kis embernek, hogy a világ üdörén tartotta a kezét. A néptömegek vágyait, történelmi szükségleteit (béke és föld) összhangba hozta a szocialista mozgalom, a proletárforradalom feladataival, az adott világpolitikai-világtörténelmi konstellációra vonatkoz-tatta azokat. Cselekvési alternatívákat tudott felrajzolni milliók tömegek mozgásirányára. Azonosulást terem-tő programot egy iszonytatóan összekuszált világban, az üdvözítő programok zsvívásában, az alternatívakeresés dzsungelében, a „tenni vagy nem lenni!” cselekvéskényszerében.

Egyik éjjel olvastam Paszternak: Doktor Zsivagójában erről az időről a következőket: „Egyszerre minden megváltozott, a hang, a légkör, nem tudni, mit gondoljon és kire hallgas-son az ember. Mintha egész életében kézen fogva vezették volna az életet, mint a kisgyereket, és most hirtelen elengedték volna, eredj, tanulj meg egyedül járni. És senki a közelben, se hozzátartozók, se tekintélyek. Ilyenkor arra vágyik az ember, hogy a legfontosabbra hagyatkozzam, az életereire vagy a szépségre vagy az igazságra, hogy azok, ne pedig érvényüket veszített emberi szabványok irányítsák”... Útkereső, cselekvés-kényszeres kor (mint a miénk!). Visz-sza Moszkvába az úton ugyanazok az üres stílizációk, s a Gumban a polcon kisebb, közepes vagy nagyobb Lenin-portrék sorban, katonásan, kinek-kinek majd íróasztala mértékében.

Mit jelent nekem Lenin most? Lehetséges-e a leninizmus jelen időben?

Eszembe jut, hogy Lenin az esemé-nyek sodrásában '17 nyarán, mikor halálra keresték ellenségeit, Razli-vaiban, a fűkunyhóban rekonstruálja a marxi forradalomelméletet, és a le-gendáz „kék füzetek”-ben kidolgozza „Az állam és forradalom” című köny-vét, a szocialista politikai forradalom és a munkás-paraszt demokratikus diktatúra elméletét, a cselekvés irány-adó vezérparólát milliók számára. Itt és most forradalom, ha kell egy or-szágbán. Példázza azt, hogy a szocia-lizmus programja nem dogma, sosem

Van-e aktualitása, lehetősége és jelentősége a leninista magatartásnak egy olyan világban, amelyről mindinkább azt érezzük, hogy kényszerpályán mozog? A múlt fogságában — gondoljunk egyensúlytalanságaink kibillent mérlegeire — van-e mozgásteret a jelenben a tudatos történelemformáló cselekvésnek? Van-e módunk és erőnk, hogy világunk ellentmondásait ne csak magyarázzuk-kritizáljuk, hanem stratégiai céljainknak megfelelően alakítsuk? Meríthetünk-e erőket, orientációt mozgalmunk történetéből, személyes példáiából?

vesztheti el egyenértékűségét a kor követelményeivel. Történelmileg és társadalmilag konkrétan kell újra-fogalmazni, s megújítani mindenkort. Vitában és meggyőzéssel (nem vita-partnereink legyőzésével!) igazol-nunk felismeréseink realitását, s le-gyünk a kisebbségek bolsevik, tehát gyakorlati többség.

'17 október bizonyítja, hogy „semmi sem gyakorlatibb, mint egy jó elmélet.” A történelmi-társadalmi fejlődés marxi elméletének adaptá-ciója és konkretizálása, Lenin forradalomelmélete, amely egy véletlenül sem típusos, nem modellértékű hely-zetben igazolódott. Az elvonttól a konkrétig, az összetett és ellentmon-dásos valóságig — Marx módszerét az „általános ismeretektől a konkrét helyzet konkrét elemzéséig” gazdagí-totta Lenin. Elemezte, hogy hol tart a világ, milyen meradvó világtörté-nelmi szinten a különböző területek egyenlőtlen fejlődésének sokrétű és ellentmondásos gyakorlatában. Tisz-tázta, hogy strukturálisan hol a helye, s mi a szerepe Oroszországnak a világfejlődésben. Hol a leggyengébb láncszem. Milyen ellentmondásrend-szerben, milyen történelmi-társadalmi mozgástérben érlelődik és mi a forradalmi helyzet. Melyik az a törté-nelmi erő, aki vállalja képes venni a kor forradalmi átalakításának terhet és felelősségét. Rámutatott, hogy: „mi a teendő?”

Mert mi is a teendőnk?

Az emberi nembeli fejlődés adott történelmi színvonalán Leninék meg-teremtették a közvetítés történelmi formáit és feladatait, hogy az emberi haladás, a kultúra és gondolkodás legszebb eredményei szövetséget ta-láljanak az emberek mindennapi tö-rekvéseivel. A társadalmi viszonyok, a kultúra és a politikai rendszer de-mokratizálásával utat nyitottak az ér-dekek sokféleségében az elmaradott-ság, a nyomor felszámolásához, a haladáshoz, a történelmi deficitet le-dolgozásához.

Ideológiai és publicisztikai tevénységekben, demokrata és néptri-buni állásfoglalásaiban, szervező és agitációs tetteiben a szellemi közvetítésen, az elmélet anyagi-társadalmi erővé alakításán munkálkodott.

Vezetésével a közvetett és közvet-

len demokrácia tudatos és kombina-tív alkalmazásának rendszerét terem-tették meg. Az emberek öntevékeny-ségét, kreativitását tekintette a moz-galom éltető erejének, s nem a vezér kritikátlan követését. Forradalmi ak-tivizmust példázott, hogy a politika a lehetőségek bábája, Gorbacsovval mondvá: „a lehetőségek művészete”, de ez nem vált nála a valóság volunta-rista megerőszakolásává. Az ésszerű kompromisszumot, a szövetségi szemléletet és magatartást nem ma-chiavellizmusból vállalta. A taktika nála a stratégia és a helyzet, a feltéte-lek, a meglévő ellentmondások rend-szerének szembesítéséből fakadt, s nem a taktikából fundált stratégiát. A politikai közvetítés lenini módszereit, a lenini munkastílust, a párt lenini normáit hagyta ránk öröklül.

Tudta, hogy a bolsevikok számára is a gazdaság adott fejlettségi színvo-nala határozza meg a társadalmi moz-gásteret. A hadikommunizmus kény-szerhelyzetéből bátran kezdemé-nyezte a többszektörűség áruterelő rendszerét, a NEP-et, s ugyanakkor vele párhuzamosan a stratégiai tuda-tosság és építkezés, a gazdasági köz-vetítés rendszere — hogy a társada-lom a történelmi deficitekkel szem-beni küzdelemben meg tudjon felelni a civilizatorikus fejlesztés történelmi normáinak (akkor az ország villamo-sítása) és a szocialista építés követel-ményeinek. Hangsúlyozta, hogy „minden társadalmi forma azzal gyököz le az őt megelőzőt, hogy a munka termelékenységének maga-sabb fokát produkálta”. Újabb sütetű történelmi deficiteinkkel, műszaki-tudományos és életszínvonalbeli el-maradásunkkal szemben stratégiai értékű figyelmeztetés ez ma szá-munkra.

Figyelmeztetés annyiban is, hogy a meglévő értékelésében, a lehetősé-gek felderítésében, a lehetőségek tu-datos formálásában, a gyakorlat el-mélet nélkül vak, földhöz ragadt pragmatizmus, az elmélet pedig gya-korlat nélkül üres doktrinerség vagy korlátolt dogmatizmus.

Lenin példája eligazít a tekintély megítélésében is. Egy egyén törté-nelmi-társadalmi nagysága azzal mér-hető, hogy felkészültségével, felisme-résével, tevékenységével mennyire megtermékenyítő a különböző társa-dalmi csoportok számára. Mekkora köröket tud maga köré rajzolni, mek-kora vonatkozási rendszert terem-teni. Milyen társadalmi erő helyzetét, érdekeit képes felvállalni, szolgálni. Nem mások hátán pozicionált, nem a hierarchia fokozatain pózolt nagyság, amikor mások felkészültsége, a kö-zösség ereje manifesztálódik, jelení-tődik meg elidegenülten általa, ha-nem személyes felkészültségből, erő-ből eredő saját kisugárzásából. Nem manipulációs eszköz, hanem egyéni-ségében és egyéniségével orientáló példa. Harcos vitázó, mélyen elemző, küzdő, szervező forradalmi aktivista.

Nem elidegenült, festett-faragott bálvány, amelyről itt-ott lepatogzik a festék, s megrepedezik a matériája, hanem humanista módon gondol-kodó és cselekvő ember.

BESENYI SÁNDOR

BELÁNYI GYÖRGY

Elbeszélem a hallgatásodat

Arra hagyatkozom, ami már nem történhet meg velem. Nagy, tágas szobákban fordul rám az arcom, ahogy részvételen kihallgatják a szívverésemet —, lélegző súlyok közt fényesen lüktet a szám. Nem szólanék, hiszen egyre nagyobb már tavagörgetni a csend barna tömbjeit, egyre fontoskodóbb azt hinni, így a jó. De hiába ez is. Csak szavakat hordhatok a szádra, hogy a hallgatásod még elbeszéljem, s hogy egyszerre majd ugyanazt hallgassuk el mindketten. Akkor szólj csak, ha boldoggá tesz az is, hogy nem mondom.

Elválnak

azért fától a szelek, egymástól is el a jó füvek. Fény zárja le az egek alját, de úgy áll magában a világ, mintha valamire itt még szüksége lenne. És az álmok csak felhúzzák a leomlott falakat, a madarak pedig újra és újra könyörtelen felmutatják, hány határa van az éjnek. Lassan hát kitárlják szívüket a tárgyak. Szél jár vissza egy messzi síkról, s míg a fák némán elfordulnak, én elmondom, hogy ezekről és ezekről és ezekről a dolgokról szóltam.

Erdészek tanítója

A fásítás és az erdőgazdálkodás ügye hazánknak régtől fogva nemzeti programja, és a nemzedéki összefo-gás, ami Szeged térségében is szép eredményeket tud felmutatni, olyan kiváló erdőmérnököknek köszön-hető, mint Kiss Ferenc, Kerkápoly Géza, Matusovits Péter, Vendró Gyula, Teodorovits Ferenc és sokan mások, akiknek korokat összegező munkásságaként elmondhatjuk, hogy az ország erdőösültsége ma 18 százalé-kosra tehető. Ezt az alkotómunkát a múlt századtól kezdődően értékel-nünk kell, és reméljük, hogy az orszá-got irányító kormányzat a jövőben is nagy figyelmet fordít a fásításra, mint a legjelentősebb környezetvédelmi beruházásra, amelynek minden évben vannak ingyenes és lelkes hívei.

Az erdőt a már védünk és gondozunk kell, mint ahogy tették ezt legjobb eleink, köztük Teodorovits Ferenc is, aki 1885-ben jegyezte el magát a szegedi erdőkkel, mint a Királyhalmi Erdőőri Szakiskola igaz-gatója. És itt, s ekkor kezdődött a fiatal erdőmérnök (erdésztanító) kö-zel 35 éves harca a futóhomokkal, annak megkötésére és mezőgazdasági termelésbe való bevonásába. Amikor a mai Ásotthalomra került, mindenütt tengersík teret látott, máskor futó-homokhegyek torlódtak össze.

Teodorovits Ferenc a Maramaros megyei Trebusán (Terebes-fejérpa-tak) nevű községben született, 1861. november 2-án. Édesapja ennek a községnek volt jegyzője. Hatan voltak testvérek; három fiú és három leány. Ferenc harmadik gyermekként szüle-tett, és a fiúk közül a legidősebb.

Máramarosszigeti gimnáziumi ta-nulmányait követően, a selmecbányai akadémia erdészeti karára iratkozott be, ahol diplomát szerzett, 1883-ban. Szűkebb pátriájának természetisze-lete vitte erre a pályára. Már kora ifjú éveitől kezdve szerette a természet kínálta szépségeket: vadászott és hor-gászott. Ez az életmód megedzette, és felsőfokú tanulmányai során tovább művelte ifjúkori élményeit.

Oklevélnék megszerzése után a Temesvár melletti Vadászerdőre ke-rült, ahol egyben az ország három erdőőri szakiskolájának egyike műkö-dött. Kiváló felkészültsége és jó tanári indíttatására hamar felfigyeltek, és 1885-ben a nemrégiben megürelt Ki-rályhalmi Erdőőri Szakiskola igaz-gatójává nevezték ki. (Első igazgatója: Bedő Albert, 1883-tól.)

A szakiskola részére Szeged városa mintegy 800 hold területet átadott, és ezen az új igazgatót először 75 holdnyi parkot létesített, majd a többi 105-féle facsemetével ültette be. De létesít-tett 25 holdnyi csemetekertet is, ahol a helyi szükségleten felül az országos igényeket is kielégítették. A parkkal párhuzamosan kezdte meg Teodo-rovits Ferenc a nagyobb méretű erdősi-tést. Az erdő védelme mellett megin-dította a mezőgazdasági termelést is, minek következtében a parasztek szá-zai vették bérbe a várostól az 5—10 holdnyi homokterületet, amelyen ga-bona-kukorica és szőlőgazdálkodásba kezdtek.

Az erdősítés nyomán Teodorovits Ferenc figyelmét a futóhomoki flóra is magára vonta. Néhány év alatt olyan gyűjteményt állított össze, amely felölelte a futóhomok teljes flóráját. Ezt küldte el az 1900. évi Párizsi Világkiállításra, ahol gyűjte-ményével aranyérmert nyert. Ugyan-ezt a díjat nyerte el Milánóban, s azt megelőzően a millenáumi kiállítá-son, Budapesten. Az erdősítéssel egyidejűleg megkezdte a vadtelepí-tést és — ezek szaporítását. Vadász-erdőről hozatott fácánokat, őzeket. Az Országos Ornitológiai Központtal szakmai kapcsolatot alakított ki, és több neves ornitológussal: Csörgy Titusszal, Senek Jakabbal és mások-kal. Érdekes, hogy az Ausztráliából származó tinamu honosításával is fog-lalkozott, de eredményt nem ért el.

Teodorovits Ferenc szenvedélyes vadász, és remek lövő volt. Ezt a szenvedélyt is többek élvezhették, mint Herman Ottó, Vadas Jenő, az erdészeti főiskola professzora és más-sok.

Az Országos Meteorológiai Inté-zettel Királyhalmán megfigyelő állo-mást alakított ki, és az itt mért klima-tológiai adatokat hetente küldte az intézetnek. Ekkor került szakmai kapcsolatba Hegyfoki Kabossal,

Teodorovits Ferenc erdészenruhában

Réthly Antallal, s velük állandó leve-lezésben is maradt.

Teodorovits Ferenc a királyhalmi (ma ásoththalmi) erdőőri iskolába Bedő Albert (1839—1918) — akadé-mikus, államtitkár — rövid igazga-tása után került a szakiskola élére, és 35 évig vezette az intézményt. Mé-hészkedett is, és tapasztalatait a Borbola István szerkesztette Méhészeti Újságban publikálta. Ked-ves emberi és szakmai tulajdonságai-ért mindenki szerette, gyakori ven-dége volt Herman Ottó, Tömörkény István, Móra Ferenc, Szűcs Mihály, aki Szeged mezőgazdasága c. könyvé-ben (1914) többek között ezeket írta róla: „Páratlan sikerei vannak a futó-homoki erdészeti kísérletek terén. És különös, hogy a város lakói csak kirból ismerik az erdőőri szakisko-lát, s még kevesebben tudják, hogy mit bír abban a város.”

A szakiskola igazgatója a legnehe-zebb időkben is helytállt, amikor az idegen katonák zaklatásaitól is meg-védte az intézményt. Az ő ideje alatt építették a fő- és két melléképületet, létesített házi múzeumot, amelyben saját preparátumai is láthatók voltak.

Házasságot Wulkolinszky Etel-kával (Herman Ottó unokahúga) kö-tött, és három gyermekük született. Két leány: Gitta (Takács Jánosné) és Rózsa, aki fiatalon meghalt. Fiuk, Jenő szintén erdőmérnök, 1986-ban halt meg. (Leánya, Mária, Forró László bőrgyógyász felesége.) Első felesége fiatalon, 1903-ban halt meg, majd második házasságot Friedrich Laurával kötött, 1905-ben. Ebből a házasságból két gyermeke született, József, aki mezőgazda volt, és 1953-ban halt meg. Leánya, Bella (Maklári Ernőné), akinek fia, Maklári Ferenc vegyész-mérnök Budapesten.

Kísérleteiről, tudományos megá-lapításáról számos cikket publikált, nevezetesen az Erdészeti Lapok-ban, az Erdész Kísérletek-ben, Az Erdő-ben és a Kísérletügyi Közlemények-ben. A dél-magyarországi flórát Teo-dorovits Ferenc adatai alapján írta meg Lengyel Géza.

A kiskunhalasi kórházban halt meg, 1929. május 7-én. Ott is temet-ték el.

Móra Ferenc írja róla: „Theo-dorovits Ferenc erdő főtaná-csos tudvalevőleg a királyhalmi erdő-őri szakiskola kitűnő igazgatója. Neki sok mindennel kell törődni, ami égen és földön történik, sőt azzal is, ami a földben történik. Ebbe az utolsó kate-góriába tartozik a talajvíz ingadozása. Az erdőgazdaságnak rendkívül fontos problémája az a homok, hogy a napszakok váltakozásával hogyan süllyed és emelkedik a talajvíz. Ennek kitanulására nem sajnált Theodoro-vics vagy hat saját ásatmi az iskola nagy erdeinek tisztásain, persze mesz-szi távolságokra egymástól. Minden kútba lesüllyesztettek egy dobot, amelyre fel volt szerelve egy óramű. Már most, ahogy a víz éjjel emelke-dett, és nappal a párolgás közben apadt, úgy emelkedett és süllyedt a dob is, s az óramű pontosan rajzolta egy szalagra a változásokat. Hogy pedig az észlelet pontosságát úgyneve-zett külbehátas né zavarja — ami alatt Királyhalmán leginkább kanászgye-rekek és libapásztorok értendőek —, a kutak fölé kis bódékat ácsoltak, ame-lyek lakatra jártak, s ezeket a lakato-kat maga az erdő főtanácsos úr csukta, nyitja...” (Szegedi Napló 1919. március 21.)

BÁTYAI JENŐ